

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm XIII. Sciscitatus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

nem interpositam, si quas attentata sunt, in statum pristinum reuocari debent, c. super questionum 27. in fine, iun. Gl. in not. ult. de offic. deleg. Item, si appellans appellationem suam intra terminum à iure vel iudice definitum non prosequatur, condemnandus est ad expensas aduersario præstandas, si quas prosequendo appellationem fecit, c. reprehensibilis 26. c. Nicolao 64. de appellat.

CAPITVLVM XIII.

Sciscitatus.

PARAPHRASIS.

Quidam misit Cælestino III. petitorium, id est scriptum continens dubitationem ac petitionem. Si Sedes Apostolica duobus vel pluribus iudicibus causam delegauerit, adiecta clausulâ *si vnus mandatum exequi non possit*, vt alter vel reliqui sine illo exequantur, vtrum id de impotentia tam iuris quam facti intelligi debeat. Respondet Pontifex de vtrâque accipiendam esse: iuris impotentia v.g. est, si delegatus sit seruus, vel infamis, vel excommunicatus, vel iudiciorum omninò imperitus: facti impotentia est, si morte præuentus fuerit, aut graui morbo, aliâue necessitate impeditus, quò minùs causam cognoscere queat. Adijcit verò Cælestinus, quòd impeditus causam suscipere, debeat impedimentum Collegis significare, quia ad legitimam excusationem non sufficit nolle causam suscipere, cum possit, nisi rescriptum alternatiuam contineat, si qui non potuerint, aut noluerint, alij in causa procedant.

SVMMARIVM.

1. *Impossibile non tantum censetur, quod naturaliter vel omninò non, aut difficillimè fieri potest, sed etiam, quod honestè fieri nequit.*
2. *Quædam persona à natura iudices esse prohibentur, vt furiosus, infans: que*

dam à lege, aut recepta consuetudine, vt seruus, infamis, excommunicatus &c.

3. *Impedimentum post factam delegationem Iudici superueniens impedit eum à munere cognoscendi & iudicandi.*
4. *Impedimentum Iudicis (ordinarii & delegati) si naturale est, sed publicè & probabiliter ignorat, irrita est eius sententia & processus; non item, si impedimentum ex iure postiuo est.*
5. *Impedimentum iuris publicè notum Iudicis processum & sententiam inualidat, etsi partes nihil contra iudicem excipiant.*
6. *Valeat sententia iudicis excommunicati non vitandi, si contra eum non excipiatur.*

NOTANDVM I. Duplex est impotentia, siue duobus modis impossibile aliquid dicitur, videlicet *de iure, & de facto*, c. ult. de pactis. Nam secundum communem loquendi & sentiendi modum, vtroque etiam iure confirmatum; non tantum id impossibile censetur, quod naturaliter vel omninò non, aut difficillimè fieri potest, sed etiam quod honestè & secundum mores fieri nequit, l. si stipulor 35. ff. de verbor. obligat. l. filius qui 15. ff. de condit. institut. vbi Papinianus l. c. ait: *Quæ facta ledunt pietatem &c. & generaliter que contra bonos mores sunt, nec facere nos posse credendum est.* Atque ideo horum omnium impossibile, si alicui mandentur, nulla est obligatio, regul. 6. in 6.

NOTANDVM II. Quædam personæ à natura iudices esse prohibentur, vt furiosus, infans: Quædam autem à lege, aut recepta consuetudine, vt seruus, infamis, excommunicatus, &c. Videri potest Paulus l. c. in l. cum prætor 12. ff. de iudicijs, quem secutus est Gratianus in c. 1. causa 3. q. 7.

NOTANDVM III. Clausula inserta rescripto iustitiæ, *Si non omnes interesse preestis &c.* eum qui non vult interesse, cum possit, ab inobedientia non releuat: Interim verò aliorum iurisdictionem, etiam sine ipso, confirmat, c. prudentiam 21. §. Adijcimus, de offic. delegati.

3 **QVÆSTIO PRIMA.** Si impedimentum tempore factæ delegationis non fuit in Iudice, sed postea superueniat, num eum impediatur à munere cognoscendi & iudicandi? Responſio debet eſſe affirmatiua cum Gl. hinc ver. infamem. Abb. n. 7. Decio n. 7. Idq; verum eſt, ſiue impedimentum naturale ſuperueniat, vt furor, amentia, ſiue legitimum, vt ſi ſeruus efficiatur, aut iuris infamiam contrahat, quippe quæ ipſo facto publici muneris priuationem inducit, l. 2. §. ſi miles ff. Quibus ex cauſis infamia contrahitur. Sed alia ratio eſt de infamia facti, vt ſi quis in periurium incidat, aut homicidium committat. Tameſi enim teſtis ita criminofus ſaltem per partis exceptionem repelli poſſit, c. teſtimonium 54. de teſtibus; non tamen Iudex repelli poteſt, præterquam ſi ex crimine ſpecialiter parti ſuſpectus, ideòque recuſabilis ſit. Ratio diſcriminis inter Iudicem & teſtem afferri debet, partim quia contra Iudicem, ſi malè iudicàſſe videatur, appellationis remedium competit, vt hinc Imola notauit n. 19. Abb. n. 8. Partim, quia Iudicis officium publicum eſt: & ideo non tam facile recuſari poteſt, vt hinc Decius monuit n. 7. Idque maximè locum habet, ſi cauſa Iudici ordinario commiſſa ſit; cum enim in aliis cauſis toleretur, cur non in iſta? Cæterum, ſi impedimentum Iudici delegato ſuperueniens, poſtea ceſſet, vt ſi amentie morbus, in quem poſt factam commiſſionem incidit, tollatur, vel infamis priſtinæ famæ ac poteſtati reſtituatur, recuperat iuriſdictionem in cauſa ipſi delegata. Nam impedimentum temporale magis ſuſpenderit iuriſdictionem, quàm tollit, teſte Anton. hinc n. 23. Abb. n. 10. Dec. n. 8.

4 **QVÆSTIO SECUNDA.** Si impedimentum Iudicis, ſeu iſ ordinarius ſit, ſeu delegatus, ignorabatur, & poſt latam ab ipſo ſententiam innotefcat, num ea retractari, vel irrita cenſeri debeat? Reſp. & Dico I. Si impedimentum iudicandi, quamuis publicè ignoratum, naturale eſt, v. g. amentie morbus, aut ſurditatis, ita vt cauſam Iudex non intellexerit, irrita eſt eius ſententia, ac proceſſus.

Dico II. Si impedimentum ex iure poſi-

tio eſt, ſed publicè ac probabiliter ignoratum, valet ſententia & proceſſus; neque detecto poſtea errore, retractari debet, iuxta l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. Exempli cauſa: Si iudex ordinarius vel delegatus à legitimo magiſtratu conſtitutus publicè in aliquo loco habeatur pro eccleſiæ membro, cum ſit excommunicatus non toleratus, vel pro libero homine, cum ſit ſeruus, ſeu mancipium; vel pro mafculo, cum ſit ſcœmina, acta eius valent: Quare dicunt DD. quòd in hoc caſu error communis ius tribuit. Diſ. xi de hæc re copioſè lib. 1. Th. mor. tr. 4. cap. 22. n. 9.

Dico III. Si impedimentum iuris publicè notum ſit, tameſi partes nihil contra Iudicem excipiant, ſiue quia id ignorant, ſiue quia remittere volunt, non valet proceſſus & ſententia iudicialis. Ita Imola hinc n. 22. Abb. n. 12. Decius n. 7. Cum enim aliquis iure ipſo inhabilis eſt, partes non poſſunt eum habilem reddere: ſiue, vt aliter dicam, ſi defectus non pender à voluntate partis, eius taciturnitas nihil operatur, ſecundum Gl. in l. 1. ver. inchoata, C. vbi de crim. agi oportet.

Addit Decius cit. loco, tameſi iuris impedimentum v. g. ſeruitus, aut infamia, publicè ignoretur, poſſe tamen partem illud detegendo, excipere contra Iudicem, tam ordinarium, quàm delegatum: ita, vt ſi nihilominus procedere velit, aduerſus ipſum appellari poſſit.

Sed & alius caſus eſt, in quo ſententia Iudicis ordinarij aut delegati valet, ſi contra eum non excipiat, ſecus, ſi ante latam ſententiam excipiat: Videlicet ſi iſ in excommunicatione exiſtat, non vitandus. Nam in Concilio Conſtantiensi, extrau. *Ad euitanda*, licentia data fuit fidelibus communicandi cum excommunicatis, ſi denuntiati non ſint, nec notorij clericorum percussores; ita tamen, vt per hoc ipſis excommunicatis, nullus fauor factus fuerit; eſſet autem non paruus eorum fauor, ſeu commodum, ſi fideles contra Iudicem excipere non poſſent, ſicuti iure antiquo poterant, c. exceptionem 12. de except. Videri poſſunt quæ docui lib. 1. Theol.

Theol. moral. tract. 5. p. 2. c. 2. effectus. 8. & cap. 4. n. 4.

CAPITVLVM XIV.

Pastoralis.

PARAPHRASIS.

Si duo rescripta super eadem causâ ad diuersos iudices à Sede Apostolica peruenierint, & dubitetur, an prius per posterioris reuocetur; tum si vna pars iudicum delegatorum alteri deferre velit, vt cognoscat, ad quos iurisdictio pertineat, illi soli, quibus defertur hoc dubium, dirimant, antequam de causâ principali cognoscat. Quod si neutra pars iudicum alteri deferre velit, tunc simul vtrique, inspectis rescriptis eorumque datis, definiant, vtri parti potius iurisdictio competere debeat. Quod si inter se non consentiant, hoc casu (tametsi plures sint iudices ex vna parte delegati, quàm ex altera parte) communi partium litigantium consensu arbitri eligendi sunt, qui controuersiam hanc definiant, videlicet ad priorēne, an ad posteriores iudices cognitio pertineat.

SUMMARIVM.

1. Iudex ordinarius & delegatus cognoscere potest, vtrum sua sit iurisdictio; & quidem si delegatus sit vnus, solus cognoscat; sin plures, & non concordent, ad arbitros recurrendum est.
2. Si iudex bonâ fide & probabiliter pronunciet, se competentem esse, & ab hac sententia interlocutoria non appellatur, processus & sententia in causâ principali valebit; licet postea innotescat, ab initio verè competentem non fuisse.
3. Secus tamen est, si iudicis iurisdictio fundata non sit; non enim in causâ principali procedere potest iudex, nisi certus sit de iurisdictione sua.
4. Ex duplici titulo potest Iudicis iuris-

dictio non esse fundata: primò, si nullitas sit ex parte rescripti, seu commissionis pratenta. Secundo, si commissio sit à Superiore in causâ ad iurisdictiōnem ac potestatem eius non pertinente.

5. Error, quantumuis probabilis, iurisdictiōnem conferre non potest, si commissio non facta est ab habente potestatem.
6. Iudici procedere volenti obiectus defectus incompetentiæ, si sit talis, quem lex aut Superior, cui index ille est subiectus, supplere non possit, facit, vt in dubio nequeat de hac exceptione cognoscere, & indicare.
7. Secus est, si defectus sit, qui suppleri à lege, aut predicto Superiore queat.
8. Si inter iudices per diuersa rescripta super eodem negotio delegatos controuersia orta componi non possit, vtra pars cognoscere debeat, nec pars vna alteri deferre velit; per arbitros ab vtraque parte electos causâ decidenda erit.
9. Si causâ communi consensu duarum diuersarum partium (collegiorum seu corporum) decidenda sit, debet vtrouique maior pars consentire.

NOTANDVM I. Non tantum Iudex ordinarius, exorto dubio, num ad ipsum pertineat iudicare, cognoscere potest, num sua sit iurisdictio, l. si quis ex aliena, 5. ff. de Iudicijs, l. 2. ff. si quis in ius vocatus & c. fed etiam delegatus. Ita sumitur ex hoc c. & notat Abb. n. 1. Felin. in c. super literis c. 18. 23. & seqq.

Sunt autem aliquæ adhibendæ declarationes: Prima est, Si vnicus iudex delegatus sit, ipse solus orto dubio cognoscat: Sin autem plures, seu vno, seu diuersis rescriptis, delegati sint, conuenire simul debent, ac dubium discutere; sin autem consentire non possint, arbitros eligere, sicuti iterum dicant in 2. not.

Altera declaratio. Si iudex, ordinarius 2 aut delegatus, orto dubio de iurisdictiōne sua in certa causâ, bonâ fide ac probabiliter